

UKRAYNA KARGAŞASI

VE

DÜNYANIN YENİDEN KURGULANMASI

□□□□□□□□□□

NATO'nun ve AB'nin, Rusya'nın saldırısı karşısında Ukrayna'yı *yalnız bıraktıklarını ve sadece kof nasihatlerde bulduklarını* söyleyen Sn. Erdoğan, Ukrayna'nın; *"Türkiye Montrö Sözleşmesi'ndeki yetkilerini kullanıp, Boğazları savaş gemilerine kapatmalıdır!"* çağrısına karşı kof mazeretlere sığınmaktadır. Dışişleri Bakanlığı uzmanlarımız *"Ukrayna'da yaşananların bir savaş olup olmadığını araştırmaktadır"* şeklinde gülünç bahaneler uydurmaktadır. Rus Orduları, Putin'in talimatıyla Ukrayna'ya 3 cepheden saldırı başlatmış ve başkent Kiev kuşatılmış, bizinkiler hâlâ bunun bir savaş olup olmadığına bakacaklarmış!?

Ukrayna Savaşı ve Türkiye'nin Satrancı

Günlerdir ABD Başkanı'nın yaptığı *"Rusya Ukrayna'yı işgal edecek!"* açıklaması sonucu 24 Şubat 2022 günü Rusya Ukrayna'yı işgale başlamıştı. İşgale görünürdeki sebep *"Ukrayna'nın NATO üyesi olma ihtimali sonucu Rusya sınırlarının güvenliğinin tehlikeye gireceği"* iddiasıydı. Güvenlik endişesi ve Ukrayna'nın silahlanması Rusya tarafından tehdit olarak algılanmıştı. Rusya, Ukrayna'ya tarihsel ve ideolojik sebeplerle saldırmıştı. Putin işgal emrini vermeden az önce yaptığı konuşmasında tarihe atıf yaparak,

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

“Ukrayna şehirlerini Türklerden biz koruduk”

buyurmuşlardı. Buradaki Türklerden kasıt sadece Osmanlı İmparatorluğu sanılmasıdır. Bu Türkiye’yi de bağlamaktaydı.

Ukrayna’nın demografik yapısında Müslüman Tatar Türkleri önemli bir yer tutmaktaydı. Ukrayna bir Avrupa ülkesi olmasına rağmen, Rusya hiçbir Avrupa devletini dinlemeden Ukrayna’ya saldırmıştı. ABD’nin sözde yaptırım kararlarını Rusya ciddiye bile almamıştı. Irak ve Suriye’yi hiçbir sebep olmadan işgal eden ABD, yıllardır kurup yönettiği PKK ile Türkiye’yi uğraştıran ABD, Ukrayna için kılını kıpırdatmamıştı. ABD nereyi işgal edecek olsa hemen ABD işgaline katkı için asker göndereceğini açıklayan AB ülkeleri, Ukrayna işgaline ciddi bir tepki koymamıştı.

Türkiye, Osmanlı’nın yerine kurulmuş bir devlet olmaktaydı. Her ne kadar bazıları tarihini inkâr etse de Türkiye Osmanlı İmparatorluğu’nun devamıydı. Buradan baktığımızda Putin Türkiye’ye, tarihe atıf yaparak, nerede durması gerektiğini hatırlatmıştı. Ukrayna Savaşı bir satranç tahtasıydı. Türkiye yönetimi bu oyunu kendi koyduğu kurallara göre çok iyi oynamalıydı. Ukrayna, Boğazlardan Rusya gemilerinin geçmesinin engellenmesini hatırlatmıştı. Karşılığında ne verecek Ukrayna? Türkiye bağımsız bir devlet, devletler arasındaki ilişki çikara dayalıdır her zaman. ABD Türkiye’nin dibine askeri yığınak yaptı (Dedeğaç’a), bu yığınakla Ukrayna’ya askeri yardım etmeyecekse bu yığınağın Türkiye için olduğu sırtıtmaktadır. ABD Türkiye’ye, “Rusya’ya karşı Ukrayna’ya gir!” diyerek Türkiye’yi savaşa sokma çabasındaydı. Türkiye Ukrayna için uğraşırken ABD Türkiye’ye girmeye başlardı!? ABD ile Rusya bu zamana kadar hiçbir yerde fiili olarak karşı karşıya gelmedi. Yani ABD ile Rusya hiç savaşmadı. Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmesi, Rusya’nın ABD’yle birlikte planladığı bir savaştır. Türkiye, ateş çemberi içine alınmaktadır. Asıl hedefte Türkiye’nin bulunduğu unutulmamalıdır. Türkiye artık NATO’dan ayrılmalı, AB’ye girmeye çalışmamalıdır. ABD’nin kuyruğu olmaktan çıkması lazımdır. Erbakan’ın başlattığı İslam ülkeleriyle askeri, siyasi ve ekonomik ayrı ayrı birlikler kurmalıdır. Türk Cumhuriyetleriyle de birlikler oluşturmalıdır. ABD ve Rusya’yı ancak Türkiye durduracaktır.[1]

Montrö Sözleşmesi neler içeriyordu?

Ukrayna’daki son gelişmelerin ardından Karadeniz’e Türk Boğazlarından geçiş konusu da tartışılmaya devam ediyor. AA muhabirinin derlediği bilgilere göre, Türk Boğazlarında (İstanbul ve Çanakkale) seyir ve seferi, yürürlükte bulunan Montrö Sözleşmesi düzenliyor. Türk Boğazlarından hem ticari hem savaş gemilerinin duraksız geçişi, 29 madde ve 4 ayrı ekten oluşan Sözleşme’nin öngördüğü şartlar çerçevesinde yapılıyor.

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

Uzmanlara göre, 20 Temmuz 1936'da İsviçre'nin Montrö kentinde imzalanan Sözleşme, Türk Boğazlarına ilişkin uygulamalarda ve ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda öncelikle uygulanması gereken özel hukuk kuralları (leges specialis) niteliğinde bağlayıcı hükümler içeren , kendine özgü (sui generis) bir düzenleme oluyor.

Temel amacı; Türk Boğazlarından geçiş yapmak isteyen yabancı bayraklı savaş gemilerinin hukuki statüsünü düzenlemek olan sözleşmenin hazırlık aşamasında, yani Montrö Konferansı'nda, Sovyetler Birliği'nin Karadeniz'e kıyıdaş olmayan yabancı bayraklı savaş gemilerinin Karadeniz'e girişini mümkün olduğu kadar kısıtlamak istediği biliniyor. Sovyetlerin ardından bu politikayı sürdüren Rusya Federasyonu'nun aksine ABD ise, savaş gemilerinin tam serbest geçiş haklarının olması gerektiğini savunuyor.

Montrö Sözleşmesi, gerek ticari gemilerin gerek savaş gemilerinin geçişini; 1- Barış zamanı, 2- Savaş zamanı ve 3- Montrö Sözleşmesi'ne münhasır olarak-yakın bir savaş tehlikesi tehdidi şeklinde üçe ayırarak düzenliyor.

Sözleşme, yabancı bayraklı gemilerin hem Türk Boğazlarından geçişlerine hem de Karadeniz'de bulunmalarına, idari ve diplomatik yöntem, hacim-tonaj, adet ve kalma süresi bakımından önemli kısıtlamalar getiriyor.

Montrö Sözleşmesi'nin yabancı bayraklı savaş gemilerine getirdiği başlıca kısıtlamalar şu şekilde sıralanıyordu:

1- Geçiş öncesinde Türkiye'ye bildirimde bulunma zorunluluğu bulunuyor: (Madde 13'e göre Karadeniz'e kıyıdaş olan ülkeler 8 gün öncesinden diplomatik yollarla ön bildirim yapmalıdır. Karadeniz'e kıyıdaş olmayan ülkeler ise 15 gün öncesinden yine aynı yolla ön bildirim yapmalıdır. Ayrıca, ön bildirim tarihinden itibaren 5 gün içinde geçiş gerçekleşmelidir.)

2- Toplam tonaj sınırlandırılması getiriliyor: (Madde 14'e göre Sözleşme'nin III. maddesinde ve III sayılı Ek'inde öngörülen koşullar dışında Boğazlarda transit geçişte bulunabilecek bütün yabancı deniz kuvvetlerinin en yüksek (tavan) toplam tonajı 15.000 tonu aşmıyor.)

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

3- Savaş gemilerinin türü belirtiliyor: (Örneğin uçak gemilerinin Türk Boğazlarından geçişine izin verilmiyor.)

4- Denizaltıların gündüz ve su üstünden geçme mecburiyeti şart koşuluyor.

5- Karadeniz'e kıyıdaş olmayan savaş gemilerinin Karadeniz'de kalma süresine ve toplam tonajına getirilen ayrıntılı sınırlamalar yer alıyor: (Madde 18'e göre Karadeniz'e kıyıdaş olmayan devletlerin barış zamanında bu denizde bulundurabilecekleri toplam tonajı Sözleşme'de belirtilen şartlar dışında 30 bin tonu aşmıyor. Şartlar dahilinde de gerekçe ne olursa olsun 45 bin tonu geçemiyor.)

6- Bu şartlarda Boğazlardan geçen gemilerin Karadeniz'de en fazla 21 gün kalabileceği kayda bağlanıyor.

Savaş durumunda ise Türkiye eğer savaşan tarafısa, dilediği gibi hareket edebiliyor ve Boğazları tüm yabancı savaş gemilerine kapatabiliyor. Bu hak, **“Türkiye kendisini yakın bir savaş tehlikesi tehdidi karşısında sayarsa”** yine tanınıyor, ancak Türkiye'nin BM Genel Sekreteri'ne bu konuyla ilgili bir bildiri göndermesi gerekiyor.

Montrö Sözleşmesi'nin hem Türk Boğazlarından geçiş yapmak isteyen yabancı bayraklı savaş gemilerinin geçiş düzenlerini, hem de Karadeniz'e giriş yapmak ve orada kalmak isteyen savaş gemilerinin hukuki statülerini belirleyen dünyadaki tek Sözleşme olduğu dikkat çekiyor.

Montrö Sözleşmesi'nin feshini kim ve neden istiyor?

Montrö Sözleşmesi ilk başta 20 yıl yürürlükte kalmak üzere hazırlanmıştı. Sözleşme, eğer 20 yıllık sürenin bitiminden 2 yıl önce, hiçbir taraf, Fransız hükümetine Sözleşme'yi sona erdirme yolunda bir ön bildirimde bulunmamışsa daha sonraki bir tarihte bir sona erdirme ön bildirimini gönderilmesinden başlayarak, iki yıl geçinceye kadar yürürlükte kalıyor. Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her 5 yıllık dönemin sona ermesinde de

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

---

tarafından biri, Sözleşme'nin bir ya da birkaç hükmünün değiştirilmesini önerme girişiminde bulunabiliyor. Taraflardan birinin bu şekilde ön bildirimde bulunması nedeniyle Sözleşme'nin feshi durumunda, 28. Madde'ye göre Sözleşme'nin 1. maddesinde sözü geçen "geçiş ve seyir özgürlüğü" ilkesi bir süreyle sınırlı olmaksızın yürürlükte kalmaya devam ediyor.

Burada, belirtilen ilkenin anlamının ve kapsamının ne olacağı sorusu muğlak-kapalı duruyor. Acaba bundan bir "transit geçiş" rejimi mi, yoksa başka bir rejim mi kastedildiği belirtilmiyor. Ayrıca bu durumda 1. maddenin hem ticaret gemileri hem de savaş gemileri için mi geçerli olacağının da belirsizliği, Türkiye'nin gelecekte bu tür olası sorulara cevap verebilmek için hem hukuki hem de siyasi açıdan hazırlıklı olması gerektiğini ortaya koyuyor.

Türk Boğazlarının Geleceği ve ABD'nin Sinsi Planları!

Montrö Sözleşmesi yürürlüğe girdiği tarihte, Karadeniz'e giriş-çıkış yapabilecek en büyük savaş gemisinin deplasman ağırlığının 30 bin tona ancak ulaştığı biliniyor. Öte yandan, bugün gemileri Boğazlardan geçen ABD, ne 1923 Lozan Sözleşmesi'nin, ne de 1936 Montrö Sözleşmesi'nin tarafı. Ancak Montrö Sözleşmesi, doğurduğu objektif hukuki statü açısından Sözleşme'ye taraf olmayan üçüncü ülkeleri, dolayısıyla ABD'yi de bağlıyor. Son yıllarda ABD'nin Karadeniz'de savaş gemisi bulundurma arzusu öne çıkıyor. Bununla birlikte bir uçak gemisinin Türk Boğazlarından geçiş yaparak Karadeniz'e çıkabilmesi için asgari 100 bin deplasman tonluk bir korumayla birlikte geçmesi gerekiyor. Bu durumdan, ABD'nin, tarafı olmasa da Montrö Sözleşmesi'nin savaş gemilerine ilişkin hükümlerinin güncelleştirilmesine ihtiyaç duyduğu anlaşılıyor.

Montrö'yü imzalayan ve eski Varşova Paktı üyesi olan iki Karadeniz ülkesi Romanya ve Bulgaristan'ın da ABD ile askeri anlaşmalar yaparak, ABD'nin Karadeniz'e yerleşme konusundaki olası stratejisini destekledikleri gözüküyor. Bu durumda Karadeniz'de askeri olarak var olma amacı güden ABD'nin önünde engel olan Montrö Sözleşmesi'nin değiştirilme istekleri olasılığına karşı, Türkiye'nin yeni ve milli stratejiler için hazırlıklara başlaması gerektiği kaçınılmaz görünüyor.

MONTRÖ Sözleşmesi ve Türkiye'nin Güvenliği Üzerine Eski Cumhurbaşkanılarından Fahri Korutürk'ün Yaklaşımları

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan Kanal İstanbul'un gerekliliğini anlatmak için önce Atatürk döneminde 1936'da imzalanan Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi'nin Türkiye'ye geçiş parası kazandırmadığını, zaten ne kazandırıp ne kaybettiğinin belli olmadığını söylemişti. "Kanal İstanbul'un Montrö ile ilgisi yok" sözleri de temelsizdi. Zaten o arada önceki Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 2008'de ABD'nin Karadeniz'e belirlenen büyüklüğün üstünde gemi çıkarma isteğinin Montrö uyarınca geri çevrildiğini söylemişti, Rusya Büyükelçisi Aleksei Erkhov da, "Kanal İstanbul, Montrö'yü bozmadıkça Türkiye'nin meselesi" diye tutumunu belli etmişti. Oysa Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, yıllar öncesinden bu gerçeğe dikkat çekmişti...

"Yerli bir Karadeniz ve Akdeniz devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin coğrafyası ve potansiyeli ile dünya siyasetinde, birbirine muarız [karşıt] olan kuvvetler karşısında dünya barışını korumak açısından ne denli hayati bir sorumluluğu olduğunu meydana çıkarmaktadır."

demiş, sonra da

"Türk Boğazları ile 1936 Montreux Sözleşmesi'nin tarafları arasında daha dengeli bir yenisini sağlamanın kolay olmayacağını" söylemişti.

Fahri Korutürk'ün sözlerinin nedeni sadece 1973-1980 arasında Cumhurbaşkanlığı yapmış olması değildi, aynı zamanda genç bir Kurmay Subay olarak Montrö görüşmelerine katılmış birisiydi. Boğazlar Konferansı 22 Haziran 1936'da İsviçre'nin Montreux şehrinde, Türkiye'nin çağrısıyla toplandığı sırada Kurmay Deniz Binbaşı Fahri Korutürk, Roma Büyükelçiliği Askeri Ataşeliğinde görevliydi. Tarihçi Hikmet Özdemir'in 2010'da Atatürk Araştırma Merkezi yayını olarak basılan Fahri Korutürk biyografisinden öğrendiğimize göre Genelkurmay İstihbarat Dairesi'nde subayken tesadüfen tanışıp sınava çekildiği Atatürk tarafından kendisine Korutürk soyadı verilmişti. Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras başkanlığındaki 24 kişilik Montreux heyetine de yine Atatürk'ün talimatıyla dâhil edilmişti. İleriki yıllarda Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Türkiye'nin Moskova Büyükelçiliğini yürüttükten sonra, önce (1980 askeri darbesiyle kapatılan) Cumhuriyet Senatosu üyeliğine, sonra da Cumhurbaşkanlığına seçilecekti.

Korutürk, Montrö Sözleşmesi'nin imzalanışının kırkıncı yıl dönümüne denk gelen bir kitabın sunuşunun sonunda, "aydın ve sorumlulara", yani kendisinden sonraki devlet yetkililerine de bir önerisi vardı: "Montrö tutanak ve belgelerini dikkatle okuyarak, Lozan ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin en temel kuruluş anlaşmalarından sayılan Montrö'nün 'ruhuna' hâkim olmak" lazımdı.

İşte Korutürk'ün tarihi Montrö sunuşundaki önemli vurguları:

“Lozan’ı Atatürk, uzun Osmanlı dönemine ait tarihte emsali geçmemiş siyasi bir zafer olarak nitelemiştir. Bu gerçek yanında, Lozan’ın Türk Boğazları dediğimiz Karadeniz Boğazı – Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı kompleksinde teşekkül eden coğrafi sınırlar içinde Türk egemenliğini tamamen sağlamış olmadığı da bir gerçektir. Ayrıca, Lozan’ın Anadolu Yarımadası’nın devamı olan Ege Adaları’nı Türk hâkimiyeti dışında bırakmakla Cumhuriyet Türkiyesine kâfi derecede bir güvenlik getirmiş olmadığı da muhakkaktı. 1930’larda Deniz Harp Akademisi’nde hararetle tartışmalarını yaptığımız Boğazlar bölgesindeki bu zaaf Montreux Konferansı ve Sözleşmesi sonunda ortadan kaldırılmıştır...”

Montreux’nün birinci özelliği, Lozan’ın Boğazlar bölgesinde Türkiye hesabına açık bıraktığı boşluğu doldurmasında ve Cumhuriyetimize büyük bir güvenlik getirmiş bulunmasındadır. Diğer taraftan Montreux uluslararası ilişkilerde siyasi anlaşmaların ‘Müzakere ve barışçı yollar’ ile günün şartlarına daha uygun bir hüviyete sokulabileceğine, tarihte ender rastlanan bir örneği getirmiş olması bakımından dikkate şayandır. Filhakika, I. Dünya Savaşı’ndan sonra yapılan siyasi konferans sonuçlarının ve anlaşmaların hemen hiçbiri, imzacı devletlerin hür iradeleri ile ve müzakere ve barış yolu ile değiştirilmiş değildir: Montreux bu yoldan değiştirmenin tek örneğidir. Tek taraflı geçersiz sayılan anlaşmaların ise, imzacılar arasında er veya geç mutlaka yeni bir anlaşmazlığa ve savaşa yol açtığını gösteren yakın tarihte pek çok örnek mevcuttur. Uluslararası anlaşmalarla 1960 yılında kurulan yeni bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Başkanının Londra ve Zürih Anlaşmalarını tek taraflı bozmuş olmasının meydana getirdiği Kıbrıs bunalımı, bu düşüncemizin haklılığına gösterilebilecek en son örneklerden biridir.

Montreux’de başlıca iki tezin çarpıştığına işaret etmiştik. Şöyle ki; bu tezlerden biri, Karadeniz’in bir transit deniz olmadığını, başka bir deyişle, bir ucundan girilip öbür ucundan çıkılabilen herhangi bir (açık deniz) sayılamayacağını ve bu nedenle uluslararası (serbest deniz) rejimine tâbi tutulamayacağını ve netice itibarıyla Karadeniz’de kıyısı olan ülkeler gibi öteki dünya ülkelerinin de bu denizde harp gemilerini tıpkı ticaret gemilerini açık denizlerde gezdirebildikleri şekilde kayıtsız şartsız dolaştıramayacaklarını iddia etmiştir. Diğer tez ise, Karadeniz’in Boğazlardan geçilerek girilebildiği için ‘denizlerin serbestliğini kabul eden’, ‘Uluslararası hukuk rejimi’nden ayrılamayacağını ve dünya devletlerinin bu deniz çevresinde vukua gelebilecek büyük hastalıklar, tabii afetler, yangınlar, isyanlar vb. gibi felâket zamanlarında insani düşüncelerle daima yardıma açık tutulması gerektiğini savunmuştur. Konferansın davetçisi olan Türkiye ise, bir yandan ülkesinin Lozan’da açık bırakılmış bulunan güvenliğini ve Boğazlardaki egemenlik hakkını sağlamakla birlikte, öte yandan bölge ve dünya barışını koruyabilmek için ilgili

ülkelerce ileri sürülen farklı görüşlerin bağdaştırılabilmesinde bir denge unsuru olmak gayreti içinde çalışmıştır.

Montreux Konferansı tutanakları ve belgeleri dikkatle incelenirse görülecektir ki, müzakereler, II. Dünya Savaşı'ndan çok sonra uluslararası 'yumuşama-détente' siyasi anlayışına bu savaştan önce Boğazlar bölgesinde getirilmiş ilk örneğini kazandırmıştır. Bu müzakerelerde Türkiye Cumhuriyeti doğu-batı arasında kıymetli bir denge ve dünya siyaset arenasında itibarlı bir kuvvet unsuru olarak dikkatleri üzerinde toplamıştır. Nitekim, Konferansta, katılanların hiçbirisi, Türk tekliflerinin tam karşısına çıkmamış, böyle bir davranıştan daima uzak kalmıştır. Bu bakımdan Konferansın açılışında, katılan devletlerin baş temsilcilerinin konuşmaları dikkatle incelenmeye değer bulunmaktadır. Özellikle, temsilcilerin kapanıştaki konuşmaları ve bunların içerisinde Konferans Başkan Yardımcısı ve Redaksiyon Komitesi Başkanı şöhretli hukukçu Yunan Baş Temsilcisi Nicolas Politis'in sözleri tarih açısından önem taşır. 'Zira, Konferansta gerek Teknik Komite'ye, gerekse Redaksiyon Komitesi'ne ağır görevler düşmüştür. Katılan devletler çetin müzakereler sırasında ileri sürülen çeşitli önerilerin Genel Kurul'un tasvibini sağlayacak bir ifadeye sokulabilmesindeki yüksek maharetinden dolayı Politis'i tebrik etmişlerdir. Son konuşmalarda bunlara teşekkür mahiyetinde cevap veren Yunanlı diplomatın şu sözleri cidden ilgi çekici olmuştur:

"Bu Konferansın uluslararası haklılık bakımından başarıya ulaşmasına büyük önem veriyordum. Bu itibarla bana verilen görevi başarmaya çalıştım. Türkiye, buradan dünyaya haklılığın sancaktarı, uluslararası uzlaşmanın koruyucusu ve barışın düzenlenmesinin savunucusu olarak çıkmıştır. Türkiye'yi yücelten her şey, dostları için bir kazançtır. Açıkça söylemek isterim ki, bana burada elimden geldiği kadar çalışmakta güç veren, bu duygu olmuştur. Çünkü Türkiye'nin kazancı, dolaylı olarak benim ülkem kazancıdır." Montreux'ün yürürlükte kalma süresi uzun tartışmalara yol açmıştır. İngiltere, elli yıl geçerli olmasını isteyerek en uzun süreli öneriyi getirmiştir. Sovyetler Birliği, uluslararası ilişkilerin süratle gelişmesini ve koşulların da ona uygun olarak süratle değişmekte olduğunu ileri sürerek Türk tezine yaklaşmış, sözleşmenin 10-12 yıl geçerli olmasını istemiştir...

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu zayıf ve bir deniz gücüne malik olmadığı halde, Boğazları canı ve kanı ile savunmuş, Karadeniz-Akdeniz bağlantısı bu savunma ile I. Dünya Savaşı'nın kaderine büyük etki yapmıştır. II. Dünya Savaşı'nda ise Cumhuriyet Türkiye'si, Montreux Sözleşmesi'ni sadakatle korumak suretiyle silahlı çarpışmaları bu bölgeden uzak tutabilmiş ve savaşanlara, sonuna kadar Boğazlara sahip olmanın değerini kanıtlamıştır. Bütün bu realiteler, yerli bir Karadeniz ve Akdeniz devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin coğrafyası ve potansiyeli ile dünya siyasetinde, birbirine muarız olan kuvvetler karşısında dünya barışını korumak açısından ne denli hayati bir

sorumluluğu olduğunu meydana çıkarmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, dünya barışını korumak açısından kendisine düşen bu büyük sorumluluğu, elbette kendi gücü yanında bugün geçerli olan Montreux Uluslararası Sözleşmesi'nin hükümlerini dikkatle takip ve denetlemekle yürütmeye çalışacaktır. Bu Uluslararası Sözleşme'nin etrafında vukua gelebilecek her türlü anlaşmazlıkları ve aykırılıkları önleme durumunda olan Türkiye'nin tatbikatta maruz kalabileceği tazyiklerin ve hatta saldırıların, Birleşmiş Milletler tarafından dikkatle izlenmesine ve karşılanmasına kesin zorunluluk vardır. Bu bakımdan Montreux Konferansı hükümlerine bütün siyasetçilerin çok yakından ilgi göstermelerinde ve bu hükümlerin inceliklerini bilgi edinmelerinde mutlak bir zaruret bulunmaktadır. Montreux Sözleşmesi'nin anlaşmazlık anında, bazı maddeleri arasında dolaşarak bir sonuca varılmasını ümit etmek yanlıştır veya hiç değilse yeterli olmayacaktır. Sözleşme'de görülen maddeler pek çok değişiklik önerilerinin ve bu önerilerin arkasında yatan pek farklı siyasi ve askeri düşüncelerin bağdaştırılması ile ortaya çıkmışlardır ve ancak Konferans tutanakları okundukta ve belgelerden sezilecek art niyetlere hâkim olundukta, bu maddelerin ruhuna ulaşılma imkânı vardır.”[2]

Montrö'nün delinmesi ABD'nin bir talebi ve tuzağıydı!

Bu Sözleşme'yi Cumhurbaşkanlığı internet sitesinden de okuyabilecek her kişi **ülkelerin Karadeniz'de bulundurabilecekleri ve Boğazlardan geçirecekleri savaş gemisi büyüklüklerine getirilen sınırlamaları**

anlayabilirdi; özellikle de Karadeniz'e kıyıdaş olmayan ülkelerin. Montrö Sözleşmesi, Lozan'da eksik kalan Boğazlar ve Karadeniz rejimini düzenlediği için Lozan'a imza atan bütün ülkeler ve Sovyetler Birliği (ve devamında Rusya Federasyonu) Montrö'ye imza vermişlerdir.

Ancak ABD ne Lozan'ı, ne Montrö'yü hâlâ resmen kabul etmemiştir.

Soğuk Savaş sırasında Sovyetler'i baskı altına almak için Karadeniz'e uçak gemisi ve ağır tonajlı savaş gemisi, denizaltı çıkarma talepleri Montrö nedeniyle geri çevrilmiş, örneğin ABD uçak gemileri Dolmabahçe önlerine dek geldiği halde Boğaz'dan geçememiş ve Karadeniz'e girememiştir. Önceki Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Taha Akyol'un 22 Aralık'ta Karar gazetesinde yer verdiği sözlerinde,

2008 yılında Rusya ile Gürcistan arasındaki krizde ABD'nin Karadeniz'e (anladığımız kadarıyla 6'ncı Filo'nun) “güçlü bir kolunu” gönderme talebinin geri çevrildiğini

söylemiştir. ABD'nin, Montrö Sözleşmesi'nden en fazla rahatsız olan ülke olduğu sır değildir. Hatta Ergenekon mağduru emekli Amiral Cem Gürdeniz'in iddiasına göre; Montrö'yü delmek için (erken uyarı radarı Türkiye'de, Kürecik'te olan Füze Kalkanı Projesi'nin füzelerinin bulunduğu) Romanya'nın Köstence Limanı'na Tuna Nehri kanalıyla taşıyacağı gemi parçalarını burada monte etme planları bilinmektedir. Erdoğan'ın, Rusya'dan alınan S-400 füzeleri nedeniyle Türkiye'yi F-35 uçakları dahil ABD yaptırımını tehdidi altında tuttuğu bir sırada Kanal İstanbul fikrini canlandırması herhalde bir tesadüf zannedilmemelidir!

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

Erdoğan MONTRÖ kozunu iyi kullanmazsa, Türkiye'nin başına bela açardı!

Haftalardır, Türkiye gündeminde Montrö vardı. Dünyanın gündeminde de üstü örtülü Montrö vardı. Bakınız NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg telefonla, Ukrayna Cumhurbaşkanı Vladimir Zelenskiy ile görüşerek, *“NATO kararlı bir şekilde Ukrayna'nın egemenlik ve toprak bütünlüğünden yanadır”* diyerek kışkırtmıştı. Ama şimdi Rusya Ukrayna'ya saldırınca, bu ülkeyi yalnız bırakmışlardı.

Ukrayna'nın, Rusya ile yaşadığı savaş Karadeniz'i karıştırmıştı. Ukrayna'nın Karadeniz'de sınır uzunluğu 1.756 km, Türkiye'nin ise Karadeniz'deki kıyı uzunluğu 1.700 km kadardı. Cumhurbaşkanı Zelenskiy ile -altı ay önce Devlet Nişanı verdiği- Erdoğan'ın arası çok iyi durumdaydı. Zelenskiy, 2021 Nisan'ında Türkiye'ye uğramıştı.

-Erdoğan, 2016'da Ukrayna ile ortak askeri araç ve silah üretimi konusunda anlaşmıştı.

-Erdoğan, askeri tedarik için Ukrayna'ya 200 milyon lira mali destek sağlamıştı.

Erdoğan, Ukrayna'nın NATO'ya girmesine de arka çıkmaktaydı. Bu arada şunu hatırlatayım: NATO üyesi olmak isteyen Gürcistan'a karşı 2008 yılında askeri müdahalede bulunarak engelleyen Rusya, halihazırda Ukrayna'nın NATO üyeliğine de hiç olumlu yaklaşmamaktaydı.

Ayrıca Gürcistan'ın da Karadeniz kıyı uzunluğu 322 km... Keza Rusya'nın ise Karadeniz'e kıyısı 421 km civarındaydı. Evet; Türkiye, Rusya, Ukrayna ve Gürcistan, bu dört ülkenin Karadeniz'e kıyısı vardı. Bu nedenle haftalardır gündemimizden düşmeyen Montrö ile bu dört ülke de alâkardı. Bölgeye girmek isteyen ABD/NATO da bu tartışmalara yakından ilgi duymaktaydı.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ABD, bölgede renkli devrimleri kışkırtmıştı. 2003 yılında Gürcistan'da *“Gül Devrimi”* yaptırdı. 2004 yılında Ukrayna'da *“Turuncu Devrimi”* yaptırdı. . Puti

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

n'in iktidara gelişiyle Rusya, bölgede kaybettiği ülkeleri yeniden himayesine almaya başlamıştı. Çatışmalar, savaşlar, işgaller yaşanmıştı ve hâlâ yaşanmaktaydı.

ABD/NATO, Ukrayna ve Gürcistan'a yardım etmek istiyorlardı. Ama karşılıklarına Montrö Boğazlar Sözleşmesi çıkmaktaydı. Çünkü Montrö Sözleşmesi'ne göre: *(Çanakkale ve İstanbul) Boğazlardan geçişte bütün yabancı deniz kuvvetlerinin en yüksek toplam tonajı 15 bin tonu aşmayacaktı...*

Yine Montrö'ye göre: *Karadeniz'in en güçlü donanmasının tonajını en az 10 bin ton aşarsa, diğer kıyıdaş ülkelere Karadeniz donanmalarının tonajlarını en çok 45 bin tona varıncaya değin arttırma hakkı doğacaktı.* Ayrıca Montrö'ye göre: *Karadeniz'de bulunmalarının amacı ne olursa olsun, kıyıdaş olmayan devletlerin savaş gemileri bu denizde yirmi bir günden çok kalamayacaklardı...*

Evet görülüyor ki Montrö, ABD/NATO'nun Gürcistan ile Ukrayna'ya silah yardımı yapmasının önünde engel oluşturmaktaydı. Örneğin: Rusya, 2008 yılında Gürcistan topraklarına girince; ABD, savaş gemilerini insani yardım kılıfında Karadeniz'e sokması büyük kriz çıkarmıştı. Bu *"İnsani yardım gemisi"* denen, 18 bin 400 tonajlı Amerikan 6. Filo'ya ait USS Mount Whitney adlı savaş gemisi olmaktadır! Bu aldatma ortaya çıkınca Türkiye kınanmıştı, ama Erdoğan iktidarı sesini çıkarmamıştı.

Emekli Amirallerin yayınladıkları açıklamanın ağırlık konusunu Montrö oluşturmaktaydı.

-“Montrö Sözleşmesi'nin tartışmaya açılması endişe ile karşılanmaktadır.”

-“Montrö, sadece Türk Boğazlarından geçişi düzenleyen bir sözleşme değil, Türkiye'ye İstanbul, Çanakkale, Marmara Denizi ve Boğazlardaki tam egemenlik haklarını geri kazandıran, Lozan Barış Antlaşması'nı tamamlayan büyük bir diplomasi zaferidir.”

-“Montrö, Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerin güvenliğinin temel belgesi olup Karadeniz'i barış denizi yapan sözleşmedir.”

-“Montrö, Türkiye'nin herhangi bir savaşta, savaşan taraflardan birinin yanında istemeden savaşa girmesini önleyen bir sözleşmedir. İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsızlığını korumasına imkân yaratmıştır.”

-“Türkiye'nin bekasında önemli bir yer tutan Montrö Sözleşmesi'nin tartışma konusu yapılmasına/masaya gelmesine neden olabilecek her türlü söylem ve eylemden kaçınılması gerektiği kanaatindeyiz...” gibi ifadeler yer almıştı.

“Bu sözlerde büyük fırtına çıkarılacak ne vardı? Denizciler, Montrö'nün Türkiye için ne derece hayati önemde olduğunu vurgulamışlardı!” diye soran Soner Yalçın'a hatırlatmak lazımdı: Evet; emekli Amirallerin Montrö'nün, ABD ve NATO lehine ama Türkiye'nin aleyhine sulandırılma çabalarına vurgu yapmaları haklıydı. Ancak bu haklılıklarını, tekke-takke hezeyanıyla ve Atatürkçülük istismarıyla boşa çıkarmışlardı ve kendilerini haksız konuma taşımışlardı... Üstelik o bildik muhtıra tarzında ve gece yarısında yayınlayarak AKP'ye malzeme sunmuşlardı. Bunlar ya ahmaklık yapmışlardı veya Erdoğan'a yarayacak şekilde kiralanıp kurgulanmışlardı!?

Bu arada Sn. Amirallere de bir hatırlatma yapalım...

Türk denizciliğinin Piri Barbaros Hayrettin Paşa da sarıklıydı!..

Daha önce, Akdeniz'i aşip İspanya'yı fetheden ve o boğaza ismini veren Tarık bin Ziyad da sarıklıydı!..

Bugünkü İstanbul'u ve Boğazları bize kazandıran Sultan Fatih Hz.leri de sarıklıydı!..

Bundan asırlar önce Kıbrıs, Akdeniz ve Ege üzerinden gemilerle İstanbul Fethine gelen ve şehit düşerek bugün yattığı Kutlu Mahal'e ismini veren büyük Sahabe Eba Eyyub-el Ensari Hz.leri de sarıklıydı!..

En son, Mustafa Kemal önderliğindeki şanlı Kurtuluş Savaşı'mızda bile, çok önemli ve tarihi yararlılıklar gösteren *Sarıklı Mücahitlerimizle* ilgili nice kitaplar yazılmıştı!..

Yoksa, çok özel bir mekânda ve gayet şahsi ve manevi bir ortamda; ve bize göre gereksiz bir fantezi merakıyla ve riyakârlıkla çekilen bir "*Sarıklı Amiral*" fotoğrafı üzerinden ve cübbe-tekke bahanesiyle Aziz Milletimizin birlik ve dirlik mayası olan Yüce İslam'a duydukları sinsî düşmanlıklarını mı kusmuşlardı? Oysa sarık-cübbe gibi, yaşanan çağın ve coğrafyanın ihtiyaçlarını yansıtan aksesuarlar, İslam'ın şartı ve esası da sayılmazlardı. Bunlar *"Örfi Sünnet"* cinsinden birtakım âdet ve geleneklerin icabıydı.

Tabii ki, eğer bir kaşık suda fırtına estiriliyor ise asıl bunun üzerinde durmak lazımdı. Montrö'yü savunmak antiemperyalist bir tavidir; ABD/NATO karşıtlığıydı. Evet ABD/NATO, Montrö Sözleşmesi'ni yok etmek için fırsat kollamaktaydı. Denizcilerin Montrö çıkışı haklı olsa da, çıkış tarzları ve dolaylı biçimde İslam alerjilerini kusmaları yanlış, yakışıksızdı.

Sn. Erdoğan'ın: "*Montrö Sözleşmesi'nden çıkmakla ilgili halihazırda ne bir çalışmamız ne de böyle bir niyetimiz vardır. Ama gelecekte bu ihtiyaç ortaya çıkarsa, ülkemizi daha iyisine kavuşturmak üzere her sözleşmeyi gözden geçirmekten de çekinmeyiz...*" savunması da sinsî mesajlar taşıyordu.

Acaba... "*Yap İşlet Devret*" modeliyle yaptırılacağını Sn. Erdoğan'ın açıkladığı KANAL İSTANBUL'u, yıllar boyu işletecek olan yabancı firmalar ve yerli ortaklarıyla imzalanan anlaşmaya; Çanakkale ve İstanbul Boğazı'ndan geçmeleri yasaklanan 15 bin tonajı aşan ABD ve NATO ülkeleri savaş gemilerinin, para karşılığı Kanal İstanbul'dan geçip Karadeniz'e kolaylıkla ulaşmalarına ve böylece Montrö'nün Rusya aleyhine delinmiş olmasına izin veren özel kılıflı maddeleri mi yazılacaktı? Bu durumda Türkiye Rusya'nın saldırısına maruz mu bırakılacaktı? Tarih boyunca Haçlı Avrupa'nın ve Amerika'nın düşmanlığından ve entrikalarından kurtulamamış olan Türkiye'yi, şahsi ikbal ve ihtirasları uğruna böyle bir maceraya sürükleyenlere fırsat tanınacak mıydı?

Yazar Necati AKGÜL
28 Mart 2022

---

[1] caferkeklikci@milligazete.com.tr

[2] (Ankara, 20 Ekim 1976 / Fahri S. Korutürk)